Participatienotitie

Actualiseren Erfgoedbeleid Gemeente Zevena

De gemeente Zevenaar werkt aan de actualisatie van haar erfgoedbeleid. Participatie van inwoners en belanghebbenden stond centraal in dit traject. Onder begeleiding van Erfgoed Gelderland en het Gelders Genootschap zijn in 2025 vier bijeenkomsten georganiseerd, aangevuld met jongerenparticipatie en een online vragenlijst. De opbrengsten vormen de basis voor de nieuwe erfgoednota. Het doel was om erfgoedthema's, verhalen en sociaal-maatschappelijke kwesties op te halen die belangrijk zijn voor de inwoners.

Doelstellingen participatietraject

- Actief betrekken van belanghebbenden bij het actualiseren van het erfgoedbeleid.
- Meepraten over belangrijke thema's in het nieuwe beleid.
- Inventariseren van behoeften en verwachtingen.
- Verzamelen van diverse perspectieven en verhalen.
- Creëren van draagvlak en gedeeld eigenaarschap.

Doelstellingen participatietraject

- Vier participatiebijeenkomsten: Giesbeek, Babberich, Herwen, Zevenaar (65 deelnemers).
- Slotbijeenkomst: delen eerste resultaten (21 deelnemers)
- Jongerenparticipatie: 200 leerlingen (mavo 2) Liemers College (juni en oktober).
- Online vragenlijst: 163 deelnemers (maart t/m september).
- Communicatie: >9.000 huishoudens bereikt, >1.100 websitebezoeken projectpagina, duizenden views via sociale media, 2 berichten in Zevenaar Post

Resultaten participatiebijeenkomsten

Hieronder de belangrijkste uitkomsten per locatie:

Giesbeek

Centraal thema: Identiteit en vitaliteit van de dorpen.

Belangrijk: beschermen van dorpse identiteiten, verhalen over rivier en landschap, herbestemming voor leefbaarheid.

Acties: blauwdruk dorpsidentiteiten, flexibiliteit bij herbestemming, erfgoed inzetten voor sociale cohesie en educatie.

Babberich

Centraal thema: Erfgoed als ontmoetingsplek en sociale samenhang.

Belangrijk: zorgen over sloop/herbestemming kerken en schuttersgebouw.

Acties: inzetten op kerken als ontmoetingsplekken, oral history en routes met bankjes/QR-codes, koppeling cultuurhistorie aan leefbaarheid.

Herwen

Centraal thema: Verhalen, tradities en sociale cohesie.

Belangrijk: nadruk op streektaal, noaberschap en sociale geschiedenis.

Acties: storytelling, digitalisering, markeringen in landschap, ondersteuning van verenigingen, participatie bij herbestemming.

Zevenaar

Centraal thema: Behoud door verduurzaming en participatie.

Belangrijk: behoud van monumenten, maar met flexibiliteit voor verduurzaming en betere communicatie.

Acties: aanstellen van een duurzaamheidscoach, laagdrempelige financiering, structurele steun voor musea en verenigingen, aandacht voor funerair erfgoed.

Overeenkomsten en verschillen

Overeenkomsten: het gaat om het samenspel van gebouwen, zichtbaarheid én sociale betekenis; erfgoed is meer dan stenen. Sociale cohesie, verhalen en tradities zijn minstens zo belangrijk. Inwoners willen vroegtijdige en duidelijke betrokkenheid en vragen om transparantie en maatwerk. Erfgoed draagt zo bij aan identiteit, leefbaarheid en saamhorigheid.

Verschillen: per locatie andere accenten. Giesbeek: landschap en vitaliteit; Babberich: zorgen en verlies (kerken); Herwen: verhalen, streektaal en immaterieel erfgoed; Zevenaar: verduurzaming, beleidsmatige regie en aandacht voor het Molukse erfgoed.

Themastickeranalyse

Tijdens de bijeenkomsten kregen deelnemers posters te zien met erfgoedthema's en sociaal-maatschappelijke thema's. Hierop mochten zij met stickers aangeven welke thema's zij het belangrijkst vonden. Op de erfgoedposter stonden onderwerpen zoals restauratie, tradities, rivierenlandschap en historische boerderijen. Op de sociaal-maatschappelijke poster stonden thema's als leefbaarheid, noaberschap/burenzorg, educatie, sociale cohesie en klimaatadaptatie. In totaal zijn 390 stickers geplakt door 65 deelnemers. Deze methode maakte zichtbaar welke thema's inwoners het belangrijkst vinden voor de toekomst van het erfgoedbeleid.

Top tien thema's

- Leefbaarheid – *30 stemmen*
- Rivierenlandschap van de Liemers – *28 stemmen*
- Storytelling – *24 stemmen*
- Tradities – *22 stemmen*
- Noaberschap / Burenzorg – *21 stemmen*
- Educatie (basisonderwijs) – *20 stemmen*
- Restauratie – *17 stemmen*
- Sociale cohesie – *17 stemmen*
- Kennisuitwisseling – *14 stemmen*
- Oral history – 13 *stemmen*

De resultaten laten zien dat erfgoed niet als iets statisch wordt gezien, maar als een levend onderdeel van de leefwereld. De waarde van erfgoed ontstaat vooral waar het verbonden is met dagelijks leven, gemeenschap en omgeving.

Vier centrale lijnen kwamen naar voren:

1. Gemeenschap en identiteit: Leefbaarheid, sociale cohesie, noaberschap en tradities tonen de sociale waarde van erfgoed.

2. Verhalen en overdracht: Storytelling, oral history en educatie maken erfgoed beleefbaar en zorgen dat het wordt doorgegeven.

3. Landschap en plaats: Het rivierenlandschap van de Liemers fungeert als dragend verhaal en herkenbare identiteit.

4. Behoud en kennis: Restauratie en kennisuitwisseling zijn randvoorwaarden voor toekomstbestendig erfgoed.

Jongerenparticipatie

Aan de eerste projectweek Identiteit van de Liemers in juni namen ruim 120 leerlingen (12–14 jaar) van het Liemers College en Agora deel. Bij de tweede projectweek in oktober namen 80 leerlingen deel van het Liemers College. Alle leerlingen wonen in de regio de Liemers. Bij de start vulden zij een Mentimeter in met vijf vragen over hun beleving van de regio:

1. Hoe verbonden voel ik mij met de Liemers? (schaalvraag, 1 = helemaal niet verbonden, 10 = ik voel mij echt thuis)
2. Hoe is mijn gevoel bij de regio de Liemers? (schaalvraag, 1 = heel slecht, 10 = heel goed)
3. Wat is een plek waar ik graag kom in de Liemers? (open vraag)
4. Wat doe ik graag met mijn vrienden en familie in de Liemers? (open vraag)
5. Wat mis je in de Liemers? (open vraag, weergegeven in een woordwolk)

De uitkomsten van de eerste ronde (juni) laten duidelijke verschillen zien tussen de klassen:

- Agora: laagste verbondenheid (gem. 4.6) en gevoel bij de regio (5.4).
- Liemers College 2A: eveneens lage scores (5.0 en 5.5).
- Liemers College 2B: positiever beeld (6.7 en 7.2).
- Liemers College 2C: hoogste verbondenheid (6.9) maar gevoel iets lager (6.8).

In oktober volgde nog een tweede groep van circa 80 leerlingen;

- Liemers College 2A: laagste verbondenheid (4.4 en 5.5).
- Liemers College 2B: positiever beeld (5.2 en 4.7).
- Liemers College 2C: hoogste verbondenheid (6.4) en hoogste gevoel (6.8).

Conclusie Jongerenparticipatie

Bij elkaar hebben ruim 200 leerlingen in twee rondes meegedaan aan de projectweek *Identiteit van de Liemers.* Opvallend is dat de uitkomsten van beide groepen sterke overeenkomsten laten zien. De resultaten laten zien dat jongeren zich op wisselende manieren verbonden voelen met hun regio. Sommigen noemen plekken waar ze zich echt thuis voelen, anderen geven aan ‘nergens’ graag te komen.

Jongeren waarderen vooral hedendaagse plekken zoals snackbars, winkelcentra, zwem- en sportlocaties, maar geven ook vaak aan dat ze het liefst thuis zijn. Klassieke erfgoedlocaties worden nauwelijks genoemd. Wat zij missen zijn vooral voorzieningen zoals pretparken, bioscopen en winkels. De vele humoristische antwoorden bevestigen dat een speelse en luchtige benadering essentieel is in de communicatie met deze doelgroep.

Hoewel de Mentimeter-vragen niet expliciet over geschiedenis of erfgoed gingen, geven de antwoorden wél enkele interessante signalen die relevant zijn voor erfgoededucatie en publieksgeschiedenis. Ze wijzen op:

- een relatief laag historisch bewustzijn (weinig historische plekken genoemd),
- een sterke oriëntatie op hedendaagse voorzieningen en mobiliteit,
- de nadruk op persoonlijke of familiaire herinneringen als ingang voor erfgoed,
- en een kloof tussen bestaande erfgoedstructuren en de belevingswereld van jongeren.

Interpretatie

Jongeren beleven erfgoed niet vanzelfsprekend, maar er liggen duidelijke kansen om hun leefwereld te verbinden aan lokale verhalen en geschiedenis. De interpretaties, zoals het ontbreken van historisch bewustzijn, de nadruk op persoonlijke beleving en het belang van hedendaagse plekken, zijn getoetst bij docenten. Zij bevestigden deze signalen en zien hierin waardevolle aandachtspunten voor erfgoededucatie en jongerenparticipatie.

.

Online vragenlijst

De gemeente Zevenaar heeft 2025 (maart t/m september) een online vragenlijst uitgezet via Zevenaar Verbindt. In totaal vulden 163 inwoners de vragenlijst in. De vragenlijst bestond uit 12 vragen, waarin zowel gesloten als open vragen waren opgenomen.

De vragen gingen in op:

1. Woonplaats en oudste bekende erfgoed (gebouw, straat, traditie, verhaal, etc.).
2. Betekenis van erfgoed voor de band met de regio (open vraag).
3. Waardering: hoe belangrijk vind je erfgoed en verleden voor jouw leefomgeving (cijfer 0–10). → **Gemiddeld cijfer: 9.**
4. Wat moet voor de toekomst bewaard blijven (max. 3 keuzes).
5. Waar neem jij bezoekers mee naartoe (max. 2 keuzes).
6. Wat is typisch Zevenaar of streekgebonden (open vraag).
7. Evenementen of tradities waar je bij aanwezig bent.
8. Hoe erfgoed beleefd moet worden (routes, digitaal, evenementen, educatie, restauratie, etc.).
9. Hoe inwoners willen helpen bij behoud (bezoeken, verhalen delen, vrijwilligerswerk, bijdragen, jongeren meenemen).
10. Hoe erfgoed zichtbaarder en toegankelijker kan worden gemaakt (open vraag).
11. Ideeën om meer mensen te betrekken bij erfgoed (open vraag).
12. Bereidheid om mee te praten of op de hoogte te blijven (social media, website, bijeenkomsten).

De antwoorden geven een breed beeld van hoe inwoners erfgoed ervaren: zowel als tastbare gebouwen en monumenten, maar ook als verhalen, tradities en een bron van sociale samenhang. De opmerkingen, benoemde locaties en persoonlijke citaten uit de online vragenlijst worden meegenomen in de Erfgoednotitie. Deze concrete voorbeelden en bijzondere uitspraken geven extra kleur en betekenis aan de resultaten en laten zien wat erfgoed voor inwoners van Zevenaar in het dagelijks leven betekent.

Resultaten per regio

Giesbeek en omliggende dorpen

Inwoners uit Giesbeek, Lathum en Angerlo benadrukken vooral het rivierenlandschap en de dorpse identiteit.
Typerend voor de regio: het kleinschalige verenigingsleven, tradities en de verbondenheid met het water en het landschap.
Erfgoedbeleving: routes en wandelingen langs de rivier en klompenpaden worden vaak genoemd.
Bewaren voor de toekomst: landschappen, tradities en karakteristieke gebouwen in de dorpen.

Babberich en omgeving

In Babberich, Oud-Zevenaar en Ooij komt vooral het belang van schutterijen en kerken naar voren.
Typisch erfgoed: processies, schuttersfeesten en dorpsgebruiken.
Frustratie: inwoners benoemen vaker dat kerken en ontmoetingsplekken dreigen te verdwijnen.
Beleving: erfgoed verbinden aan evenementen en verhalen, ook via routes met bankjes en QR-codes.

Herwen en Gelders Eiland

De inwoners van Herwen, Pannerden, Lobith, Tolkamer en Aerdt leggen de nadruk op immaterieel erfgoed.
Belangrijk: streektaal, noaberschap en sociale cohesie.
Typisch erfgoed: de schutterijen, maar ook verhalen over Romeinen, de steenfabrieken en het

rivierlandschap.
Bewaren voor de toekomst: tradities, verhalen en zichtbare markeringen in het landschap.

Zevenaar stad

In de stad Zevenaar is de nadruk sterker op monumenten en verduurzaming.
Typisch erfgoed: kerken, het Doelengebouw (als voorbeeld van verlies), en musea.
Bewaren voor de toekomst: historische gebouwen en monumenten, maar wel met ruimte voor duurzame aanpassingen.
Beleving: via musea, historische verenigingen en educatieve projecten.

Algemene rode draden

- Belang erfgoed: inwoners geven gemiddeld een 9 voor de waarde van erfgoed.
- Wat moet bewaard blijven: gebouwen en monumenten scoren hoog, maar ook landschappen en tradities.
- Typisch Zevenaar: inwoners noemen vooral het rivierenlandschap, schutterijen, dorpsidentiteit en tradities.
- Beleving: routes, festivals, digitale middelen en educatie worden vaak genoemd.
- Meehelpen: inwoners willen verhalen delen, erfgoedactiviteiten bezoeken, vrijwilligerswerk doen en jongeren meenemen.
- Zichtbaarheid: duidelijke wens om erfgoed zichtbaarder en toegankelijker te maken, bijvoorbeeld met informatieborden en een centrale digitale vindplek.

Algemene conclusie Online vragenlijst

De resultaten van de online vragenlijst onderstrepen dat erfgoed in Zevenaar breed wordt gewaardeerd en diep verankerd is in het dagelijks leven van inwoners. Erfgoed wordt niet alleen gezien als iets tastbaars – zoals monumenten, gebouwen en landschappen, maar ook als iets wat mensen verbindt door verhalen, tradities en sociale gebruiken.

Inwoners waarderen erfgoed gemiddeld met een 9, een uitzonderlijk hoge score die laat zien dat het verleden en de lokale identiteit een belangrijke rol spelen in hoe mensen zich thuis voelen in hun omgeving. Erfgoed wordt ervaren als een fundament voor saamhorigheid, trots en leefbaarheid.

Tussen de verschillende dorpen en de stad zijn duidelijke accentverschillen, maar de rode draad is overal hetzelfde: erfgoed heeft waarde wanneer het beleefbaar is, verbonden met de gemeenschap en zichtbaar aanwezig in het landschap.

De resultaten maken duidelijk dat inwoners actief willen bijdragen aan het behoud van erfgoed. Ze willen hun verhalen delen, meewerken aan activiteiten en jongeren meenemen om de geschiedenis levend te houden. Tegelijkertijd klinkt een duidelijke oproep om erfgoed zichtbaarder en toegankelijker te maken – bijvoorbeeld met informatieborden, routes, en een centrale digitale vindplaats waar kennis en verhalen samenkomen.

Samenvattend laat de vragenlijst zien dat erfgoed in Zevenaar wordt beleefd als een samenspel van gebouwen, landschappen en gemeenschapszin. Het draagt bij aan een gedeelde identiteit en versterkt de sociale structuur van de gemeente. Voor het toekomstige erfgoedbeleid betekent dit dat investeren in zichtbaarheid, beleving en participatie essentieel is om erfgoed levend en betekenisvol te houden voor huidige én toekomstige generaties.

Conclusie participatienotitie

De verschillende participatiemethoden, de vier lokale bijeenkomsten, de themastickeranalyse, de jongerenparticipatie en de online vragenlijst, laten samen een samenhangend beeld zien van wat erfgoed voor inwoners van Zevenaar betekent. Erfgoed wordt breed gedragen en beleefd als iets wat verbindt, identiteit geeft en de leefomgeving versterkt.

De bijeenkomsten in de dorpen en de stad maakten zichtbaar hoe erfgoed diep verweven is met de gemeenschap. Inwoners koppelen erfgoed niet alleen aan gebouwen en monumenten, maar juist ook aan verhalen, tradities, sociale cohesie en de eigen omgeving. De themastickeranalyse bevestigde dit: inwoners gaven prioriteit aan thema's als leefbaarheid, tradities, storytelling en het rivierenlandschap.

De jongerenparticipatie voegde daar een belangrijk perspectief aan toe. Jongeren ervaren erfgoed minder vanzelfsprekend, maar hun antwoorden wijzen op duidelijke kansen om erfgoed te verbinden aan hun leefwereld, bijvoorbeeld via plekken die zij als betekenisvol ervaren, zoals sportlocaties, scholen of hun eigen buurt. Hun humor, directheid en persoonlijke invalshoek bieden waardevolle handvatten voor erfgoededucatie en publiekscommunicatie.

De online vragenlijst toonde tot slot een breed draagvlak: 163 inwoners gaven erfgoed gemiddeld een waarderingscijfer van 9. Dat laat zien dat inwoners zich sterk verbonden voelen met het verleden, het landschap en de lokale identiteit. Ze willen actief bijdragen – door verhalen te delen, activiteiten te bezoeken en jongeren te betrekken en vragen tegelijk om meer zichtbaarheid en toegankelijkheid van erfgoed, bijvoorbeeld via routes, informatieborden en digitale platforms.

Gezamenlijk tonen de resultaten dat erfgoed in Zevenaar niet alleen wordt gezien als iets wat bewaard moet blijven, maar als iets wat geleefd, gedeeld en zichtbaar moet zijn. Erfgoed vormt de brug tussen verleden, heden en toekomst: het versterkt de gemeenschapszin, draagt bij aan leefbaarheid en trots, en biedt kansen voor onderwijs, participatie en duurzame ontwikkeling.

- Voor de Erfgoednota betekent dit dat het beleid moet inzetten op:
- het versterken van sociale en culturele samenhang via erfgoed;
- het beleefbaar en zichtbaar maken van erfgoed in dorpen, stad en landschap;
- het stimuleren van actieve betrokkenheid van inwoners, vrijwilligers en jongeren;
- en het verbinden van erfgoed met actuele thema's zoals duurzaamheid, inclusie en educatie.

Erfgoed leeft in Zevenaar. Zichtbaar in de gebouwen, verhalen en gebruiken die deel uitmaken van het dagelijks leven.